

ভাৰতীয় সমাজৰ জাতি ব্যৱস্থা

প্ৰতিটো সমাজেই স্তৰীভূত। এনে কোৱা হৈছে যে “এটা অস্তৰীভূত সমাজ, য’ত সদস্যসকলৰ প্ৰকৃত সমতা আছে, এটা কল্পনা মাত্ৰ, যি মানৱ ইতিহাসত কেতিয়াও সাকাৰ হোৱা নাই। ইয়াৰ ৰূপ আৰু পৰিমাণ ভিন্ন হ’ব পাৰে, কিন্তু ইয়াৰ মৌলিকতা স্থায়ী।” ভাৰতীয় সামাজিক ব্যৱস্থা তিনিটা স্তৰৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল: জাতি ব্যৱস্থা, যুটীয়া পৰিয়াল ব্যৱস্থা, আৰু গ্ৰামীণ সমাজ। ইয়াৰ ভিতৰত, জাতি ব্যৱস্থাই হিন্দু সমাজৰ আটাইতকৈ গুৰুত্বপূৰ্ণ বৈশিষ্ট্য হিচাপে পৰিগণিত হৈছে, কাৰণ ই সামাজিক, অৰ্থনৈতিক আৰু ৰাজনৈতিক ব্যৱস্থাৰ সৈতে ওতঃপ্ৰোতভাৱে জড়িত। প্ৰকৃততে, হিন্দু সমাজক জাতি সমাজৰ এক উৎকৃষ্ট উদাহৰণ বুলি বৰ্ণনা কৰা হৈছে। ভাৰতত, জন্মৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি এক অনন্য সামাজিক স্তৰীকৰণ ব্যৱস্থা পোৱা যায়, যি বিশ্বৰ অন্য ঠাইত নাই।

জাতি হৈছে ভাৰতীয় সমাজৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ আৰু জটিল সামাজিক সংৰচনা। ইয়াৰ সংজ্ঞা আৰু বৈশিষ্ট্যসমূহ বিভিন্ন সমাজবিজ্ঞানী আৰু পণ্ডিতসকলে ভিন্ন দৃষ্টিকোণৰ পৰা বিশ্লেষণ কৰিছে। জাতিৰ ধাৰণাটো কেৱল ভাৰতীয় সমাজলৈ সীমাবদ্ধ নহয়, কিন্তু ইয়াৰ প্ৰকৃতি আৰু প্ৰভাৱ ভাৰতত বিশেষভাৱে গভীৰ। জাতিৰ সংজ্ঞা আৰু ইয়াৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ বুজিবলৈ বিভিন্ন পণ্ডিতৰ মতামত বিশ্লেষণ কৰাটো গুৰুত্বপূৰ্ণ। ইয়াৰ জৰিয়তে জাতি ব্যৱস্থাৰ মৌলিক ধাৰণা আৰু ইয়াৰ সামাজিক প্ৰভাৱ সম্পৰ্কে সুস্পষ্ট ধাৰণা লাভ কৰিব পাৰি।

অৰ্থ:

‘জাতি’ (Caste) শব্দটো পৰ্তুগীজ শব্দ ‘কাস্টা’ (Casta)ৰ পৰা আহিছে, যাৰ অৰ্থ হৈছে বংশ, জাতি বা গোট। এই শব্দটোৱে এক বিশেষ ধৰণৰ সামাজিক সংৰচনাক সূচায়, য’ত সমাজক বিভিন্ন বংশানুক্ৰমিক গোটত বিভক্ত কৰা হয়। প্ৰতিটো গোটৰ নিজা নিয়ম-কানুন, সংস্কৃতি, সামাজিক স্থিতি আৰু বৃত্তি থাকে। জাতি ব্যৱস্থা হৈছে ভাৰতীয় সমাজৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ আৰু জটিল সামাজিক সংৰচনা, যি সমাজৰ প্ৰায় সকলো দিশতে প্ৰভাৱ পেলাইছে।

জাতিৰ মৌলিক ধাৰণা:

জাতি হৈছে এক বংশানুক্ৰমিক সামাজিক গোট, য’ত ব্যক্তিৰ সামাজিক স্থিতি জন্মৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল। এজন ব্যক্তি এটা জাতিত জন্মগ্ৰহণ কৰে, আৰু এই স্থিতি সাধাৰণতে স্থায়ী হয়। জাতি ব্যৱস্থাত, ব্যক্তিৰ সামাজিক স্থিতি, কৰ্তব্য, অধিকাৰ আদি সকলো জন্মৰ সময়তেই নিৰ্ধাৰিত হয়। এই অনমনীয়তাৰ ফলত জাতি ব্যৱস্থাই সামাজিক অসমতা আৰু বৈষম্যক স্থায়ী ৰূপ দিয়ে।

জাতি ব্যৱস্থাত, প্ৰতিটো জাতিয়ে এক সুকীয়া সামাজিক জগত গঠন কৰে, য’ত ব্যক্তিৰ সামাজিক স্থিতি, কৰ্তব্য আৰু অধিকাৰ নিৰ্ধাৰিত হয়। প্ৰতিটো জাতিৰ নিজা নিয়ম-কানুন, সংস্কৃতি, সামাজিক ব্যৱস্থা আছে। এই নিয়ম-কানুনবোৰে

জাতিৰ সদস্যসকলক সামাজিক আন্তঃক্ৰিয়া, বিবাহ, খোৱা-বোৱা আদি ক্ষেত্ৰত নিয়ন্ত্ৰণ কৰে।

জাতিৰ সংজ্ঞা

জাতি হৈছে ভাৰতীয় সমাজৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ আৰু জটিল সামাজিক সংৰচনা। ইয়াৰ সংজ্ঞা আৰু বৈশিষ্ট্যসমূহ বিভিন্ন সমাজবিজ্ঞানী আৰু পণ্ডিতসকলে ভিন্ন দৃষ্টিকোণৰ পৰা বিশ্লেষণ কৰিছে। জাতিৰ ধাৰণাটো কেৱল ভাৰতীয় সমাজলৈ সীমাবদ্ধ নহয়, কিন্তু ইয়াৰ প্ৰকৃতি আৰু প্ৰভাৱ ভাৰতত বিশেষভাৱে গভীৰ। জাতিৰ সংজ্ঞা আৰু ইয়াৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ বুজিবলৈ বিভিন্ন পণ্ডিতৰ মতামত বিশ্লেষণ কৰাটো গুৰুত্বপূৰ্ণ। ইয়াৰ জৰিয়তে জাতি ব্যৱস্থাৰ মৌলিক ধাৰণা আৰু ইয়াৰ সামাজিক প্ৰভাৱ সম্পৰ্কে সুস্পষ্ট ধাৰণা লাভ কৰিব পাৰি।

জি.এছ. ঘূৰীৰ সংজ্ঞা:

জি.এছ. ঘূৰীৰ মতে, “জাতিসমূহ হৈছে সৰু আৰু সম্পূৰ্ণ সামাজিক জগত, যিবোৰ একেলগে বাস কৰা সত্ত্বেও ইটোৱে সিটোৰ পৰা স্পষ্টভাৱে পৃথক।” এই সংজ্ঞাৰ মতে, জাতি হৈছে এক স্বতন্ত্ৰ সামাজিক একক, যি বৃহত্তৰ সমাজৰ ভিতৰত থাকিলেও ইয়াৰ নিজা নিয়ম-কানুন, সংস্কৃতি আৰু সামাজিক ব্যৱস্থা আছে। প্ৰতিটো জাতিয়ে এক সুকীয়া সামাজিক জগত গঠন কৰে, য’ত ব্যক্তিৰ সামাজিক স্থিতি, কৰ্তব্য আৰু অধিকাৰ নিৰ্ধাৰিত হয়।

ঘূৰীৰ মতে, জাতি ব্যৱস্থাই সমাজক বিভিন্ন খণ্ডত বিভক্ত কৰে, য’ত প্ৰতিটো খণ্ডই এক সুকীয়া সামাজিক পৰিচয় লৈ থাকে। এই খণ্ডবোৰৰ মাজত সামাজিক আন্তঃক্ৰিয়া সীমিত, আৰু প্ৰতিটো জাতিয়ে নিজৰ সদস্যসকলক আন জাতিৰ সৈতে মিলা-প্ৰীতি কৰিবলৈ অনুমতি নিদিয়। এই সংজ্ঞাই জাতি ব্যৱস্থাৰ এক গভীৰ আৰু জটিল প্ৰকৃতিৰ ইংগিত দিয়ে, য’ত সামাজিক বিভাজন আৰু পৃথকীকৰণ এক মুখ্য ভূমিকা পালন কৰে।

নেছফিল্ডৰ সংজ্ঞা:

নেছফিল্ডৰ মতে, “জাতি হৈছে সমাজৰ এটা শ্ৰেণী, যিয়ে আন শ্ৰেণীৰ সৈতে কোনো সম্পৰ্ক অস্বীকাৰ কৰে আৰু নিজ সম্প্ৰদায়ৰ বাহিৰে আনৰ সৈতে বিবাহ, খোৱা-বোৱা আদি কৰিব নোৱাৰে।” এই সংজ্ঞাৰ মতে, জাতি হৈছে এক বন্ধ সামাজিক গোট, যি আন গোটৰ সৈতে কোনো ধৰণৰ সামাজিক আন্তঃক্ৰিয়া কৰিবলৈ ইচ্ছুক নহয়।

নেছফিল্ডৰ সংজ্ঞাই জাতি ব্যৱস্থাৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ বৈশিষ্ট্যক সামৰি লয়, যি হৈছে সামাজিক আন্তঃক্ৰিয়াৰ ওপৰত নিষেধাজ্ঞা। জাতি ব্যৱস্থাত, ব্যক্তিয়ে কেৱল নিজৰ জাতিৰ সদস্যৰ সৈতে বিবাহ, খোৱা-বোৱা আদি সামাজিক ক্ৰিয়া কৰিব পাৰে। আন জাতিৰ সদস্যৰ সৈতে এই ধৰণৰ আন্তঃক্ৰিয়া কৰাটো

সামাজিকভাৱে নিষিদ্ধ। এই নিষেধাজ্ঞাই জাতি ব্যৱস্থাক এক কঠোৰ আৰু অনমনীয় সামাজিক সংৰচনা হিচাপে গঢ়ি তোলে।

মেকাইভাৰৰ সংজ্ঞা:

মেকাইভাৰৰ মতে, “যেতিয়া স্থিতি সম্পূৰ্ণৰূপে পূৰ্বনিৰ্ধাৰিত হয়, যাতে মানুহে নিজৰ ভাগ্য লৈ জন্মগ্ৰহণ কৰে আৰু ইয়াত কোনো পৰিবৰ্তনৰ আশা নাই, তেতিয়া শ্ৰেণীটোৱে জাতিৰ চৰম ৰূপ লয়।” এই সংজ্ঞাৰ মতে, জাতি হৈছে এক প্ৰকাৰৰ সামাজিক শ্ৰেণী, য’ত ব্যক্তিৰ সামাজিক স্থিতি সম্পূৰ্ণৰূপে জন্মৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল।

মেকাইভাৰৰ সংজ্ঞাই জাতি ব্যৱস্থাৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ দিশক সামৰি লয়, যি হৈছে সামাজিক গতিশীলতাৰ অভাৱ। জাতি ব্যৱস্থাত, ব্যক্তিৰ সামাজিক স্থিতি জন্মৰ সময়তেই নিৰ্ধাৰিত হয়, আৰু ইয়াত কোনো পৰিবৰ্তনৰ সম্ভাৱনা নাথাকে। এই অনমনীয়তাৰ ফলত জাতি ব্যৱস্থাই সামাজিক অসমতা আৰু বৈষম্যক স্থায়ী ৰূপ দিয়ে।

এ.ডব্লিউ. গ্ৰীণৰ সংজ্ঞা:

এ.ডব্লিউ. গ্ৰীণৰ মতে, “জাতি হৈছে এক স্তৰীকৰণ ব্যৱস্থা, য’ত স্থিতিৰ মইদানত উঠা-নমা, অন্ততঃ আদৰ্শগতভাৱে, নঘটে।” এই সংজ্ঞাৰ মতে, জাতি হৈছে এক প্ৰকাৰৰ সামাজিক স্তৰীকৰণ ব্যৱস্থা, য’ত ব্যক্তিৰ সামাজিক স্থিতি স্থিৰ আৰু পৰিবৰ্তনশীল নহয়।

গ্ৰীণৰ সংজ্ঞাই জাতি ব্যৱস্থাৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ বৈশিষ্ট্যক সামৰি লয়, যি হৈছে সামাজিক গতিশীলতাৰ অভাৱ। জাতি ব্যৱস্থাত, ব্যক্তিৰ সামাজিক স্থিতি জন্মৰ সময়তেই নিৰ্ধাৰিত হয়, আৰু ইয়াত কোনো পৰিবৰ্তনৰ সম্ভাৱনা নাথাকে। এই অনমনীয়তাৰ ফলত জাতি ব্যৱস্থাই সামাজিক অসমতা আৰু বৈষম্যক স্থায়ী ৰূপ দিয়ে।

জাতি হৈছে ভাৰতীয় সমাজৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ আৰু জটিল সামাজিক সংৰচনা। ইয়াৰ সংজ্ঞা আৰু বৈশিষ্ট্যসমূহ বিভিন্ন সমাজবিজ্ঞানী আৰু পণ্ডিতসকলে ভিন্ন দৃষ্টিকোণৰ পৰা বিশ্লেষণ কৰিছে। জাতি ব্যৱস্থাই সমাজক বিভিন্ন খণ্ডত বিভক্ত কৰে, য’ত প্ৰতিটো খণ্ডই এক সুকীয়া সামাজিক পৰিচয় লৈ থাকে। এই খণ্ডবোৰৰ মাজত সামাজিক আন্তঃক্ৰিয়া সীমিত, আৰু প্ৰতিটো জাতিয়ে নিজৰ সদস্যসকলক আন জাতিৰ সৈতে মিলা-প্ৰীতি কৰিবলৈ অনুমতি নিদিয়ে। জাতি ব্যৱস্থাৰ এই অনমনীয়তা আৰু সামাজিক গতিশীলতাৰ অভাৱে সমাজত অসমতা আৰু বৈষম্যক স্থায়ী ৰূপ দিয়ে। সেয়েহে, জাতি ব্যৱস্থাৰ প্ৰভাৱ আৰু ইয়াৰ সামাজিক পৰিণতি সম্পৰ্কে সুস্পষ্ট ধাৰণা লাভ কৰাটো গুৰুত্বপূৰ্ণ।

জাতিৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ

জাতি ব্যৱস্থা হৈছে ভাৰতীয় সমাজৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ আৰু জটিল সামাজিক সংৰচনা। ইয়াৰ বৈশিষ্ট্যসমূহে ইয়াক আন সামাজিক ব্যৱস্থাৰ পৰা পৃথক কৰে। জাতি ব্যৱস্থাৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ বুজিবলৈ ইয়াৰ মৌলিক ধাৰণা, সামাজিক স্তৰীকৰণ, বৃত্তিৰ বিভাজন, সামাজিক আন্তঃক্ৰিয়া আদি বিভিন্ন দিশৰ পৰা বিশ্লেষণ কৰাটো গুৰুত্বপূৰ্ণ। ইয়াৰ জৰিয়তে জাতি ব্যৱস্থাৰ প্ৰকৃতি আৰু ইয়াৰ সামাজিক প্ৰভাৱ সম্পৰ্কে সুস্পষ্ট ধাৰণা লাভ কৰিব পাৰি।

১. বংশানুক্ৰমিক:

জাতি ব্যৱস্থাৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ বৈশিষ্ট্য হৈছে ইয়াৰ বংশানুক্ৰমিক প্ৰকৃতি। জাতি ব্যৱস্থাত, ব্যক্তিৰ সামাজিক স্থিতি জন্মৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল। এজন ব্যক্তি এটা জাতিত জন্মগ্ৰহণ কৰে, আৰু এই স্থিতি সাধাৰণতে স্থায়ী হয়। এই অনমনীয়তাৰ ফলত জাতি ব্যৱস্থাই সামাজিক অসমতা আৰু বৈষম্যক স্থায়ী ৰূপ দিয়ে।

বংশানুক্ৰমিক প্ৰকৃতিৰ বাবে জাতি ব্যৱস্থাত সামাজিক গতিশীলতা নাথাকে। ব্যক্তিয়ে নিজৰ জন্মৰ সময়তেই নিৰ্ধাৰিত সামাজিক স্থিতিৰ পৰা ওলাই আহিব নোৱাৰে। এই অনমনীয়তাৰ ফলত জাতি ব্যৱস্থাই সমাজত এক প্ৰকাৰৰ স্থিৰতা আৰু শৃংখলা প্ৰদান কৰে, কিন্তু ইয়ে সামাজিক অসমতা আৰু বৈষম্যকো সৃষ্টি কৰে।

২. অন্তৰ্বিবাহী:

জাতি ব্যৱস্থাৰ আন এক গুৰুত্বপূৰ্ণ বৈশিষ্ট্য হৈছে ইয়াৰ অন্তৰ্বিবাহী প্ৰকৃতি। জাতি ব্যৱস্থাত, ব্যক্তিয়ে কেৱল নিজৰ জাতিৰ সদস্যৰ সৈতে বিবাহ কৰিব পাৰে। আন জাতিৰ সদস্যৰ সৈতে বিবাহ কৰাটো সামাজিকভাৱে নিষিদ্ধ।

অন্তৰ্বিবাহী প্ৰকৃতিৰ বাবে জাতি ব্যৱস্থাত সামাজিক গতিশীলতা নাথাকে। ব্যক্তিয়ে নিজৰ জাতিৰ সদস্যৰ সৈতে বিবাহ কৰিবলৈ বাধ্য, আৰু এই নিয়ম ভংগ কৰিলে তেওঁক সামাজিকভাৱে শাস্তি দিয়া হয়। এই নিষেধাজ্ঞাই জাতি ব্যৱস্থাক এক কঠোৰ আৰু অনমনীয় সামাজিক সংৰচনা হিচাপে গঢ়ি তোলে।

৩. সামাজিক আন্তঃক্ৰিয়াৰ ওপৰত নিষেধাজ্ঞা:

জাতি ব্যৱস্থাৰ আন এক গুৰুত্বপূৰ্ণ বৈশিষ্ট্য হৈছে সামাজিক আন্তঃক্ৰিয়াৰ ওপৰত নিষেধাজ্ঞা। জাতি ব্যৱস্থাত, ব্যক্তিয়ে কেৱল নিজৰ জাতিৰ সদস্যৰ সৈতে সামাজিক আন্তঃক্ৰিয়া কৰিব পাৰে। আন জাতিৰ সদস্যৰ সৈতে এই ধৰণৰ আন্তঃক্ৰিয়া কৰাটো সামাজিকভাৱে নিষিদ্ধ।

সামাজিক আন্তঃক্ৰিয়াৰ ওপৰত নিষেধাজ্ঞাৰ বাবে জাতি ব্যৱস্থাত সামাজিক গতিশীলতা নাথাকে। ব্যক্তিয়ে নিজৰ জাতিৰ সদস্যৰ সৈতে মাত্ৰ সামাজিক আন্তঃক্ৰিয়া কৰিব পাৰে, আৰু এই নিয়ম ভংগ কৰিলে তেওঁক সামাজিকভাৱে শাস্তি দিয়া হয়। এই নিষেধাজ্ঞাই জাতি ব্যৱস্থাক এক কঠোৰ আৰু অনমনীয় সামাজিক সংৰচনা হিচাপে গঢ়ি তোলে।

৪. বৃত্তিৰ বিভাজন:

জাতি ব্যৱস্থাৰ আন এক গুৰুত্বপূৰ্ণ বৈশিষ্ট্য হৈছে বৃত্তিৰ বিভাজন। জাতি ব্যৱস্থাত, ব্যক্তিৰ বৃত্তি জন্মৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল। প্ৰতিটো জাতিৰ এক নিৰ্দিষ্ট বৃত্তি থাকে, আৰু ব্যক্তিয়ে সেই বৃত্তি গ্ৰহণ কৰিবলৈ বাধ্য।

বৃত্তিৰ বিভাজনৰ বাবে জাতি ব্যৱস্থাত সামাজিক গতিশীলতা নাথাকে। ব্যক্তিয়ে নিজৰ জন্মৰ সময়তেই নিৰ্ধাৰিত বৃত্তি গ্ৰহণ কৰিবলৈ বাধ্য, আৰু এই নিয়ম ভংগ কৰিলে তেওঁক সামাজিকভাৱে শাস্তি দিয়া হয়। এই নিষেধাজ্ঞাই জাতি ব্যৱস্থাক এক কঠোৰ আৰু অনমনীয় সামাজিক সংৰচনা হিচাপে গঢ়ি তোলে।

৫. সামাজিক স্তৰীকৰণ:

জাতি ব্যৱস্থাৰ আন এক গুৰুত্বপূৰ্ণ বৈশিষ্ট্য হৈছে সামাজিক স্তৰীকৰণ। জাতি ব্যৱস্থাত, সমাজক বিভিন্ন স্তৰত বিভক্ত কৰা হয়, য'ত প্ৰতিটো স্তৰৰ এক সুকীয়া সামাজিক স্থিতি থাকে। এই স্তৰবোৰৰ মাজত সামাজিক গতিশীলতা নাথাকে।

সামাজিক স্তৰীকৰণৰ বাবে জাতি ব্যৱস্থাত সামাজিক গতিশীলতা নাথাকে। ব্যক্তিয়ে নিজৰ জন্মৰ সময়তেই নিৰ্ধাৰিত সামাজিক স্থিতিৰ পৰা ওলাই আহিব নোৱাৰে। এই অনমনীয়তাৰ ফলত জাতি ব্যৱস্থাই সমাজত এক প্ৰকাৰৰ স্থিৰতা আৰু শৃংখলা প্ৰদান কৰে, কিন্তু ইয়ে সামাজিক অসমতা আৰু বৈষম্যকো সৃষ্টি কৰে।

৬. ধৰ্মীয় আৰু সাংস্কৃতিক নিয়ম-কানুন:

জাতি ব্যৱস্থাৰ আন এক গুৰুত্বপূৰ্ণ বৈশিষ্ট্য হৈছে ধৰ্মীয় আৰু সাংস্কৃতিক নিয়ম-কানুন। জাতি ব্যৱস্থাত, প্ৰতিটো জাতিৰ নিজা ধৰ্মীয় আৰু সাংস্কৃতিক নিয়ম-কানুন থাকে, যিবোৰে জাতিৰ সদস্যসকলক সামাজিক আন্তঃক্ৰিয়া, বিবাহ, খোৱা-বোৱা আদি ক্ষেত্ৰত নিয়ন্ত্ৰণ কৰে।

ধৰ্মীয় আৰু সাংস্কৃতিক নিয়ম-কানুনৰ বাবে জাতি ব্যৱস্থাত সামাজিক গতিশীলতা নাথাকে। ব্যক্তিয়ে নিজৰ জাতিৰ ধৰ্মীয় আৰু সাংস্কৃতিক নিয়ম-কানুন মানি চলিবলৈ বাধ্য, আৰু এই নিয়ম ভংগ কৰিলে তেওঁক সামাজিকভাৱে শাস্তি দিয়া হয়। এই নিষেধাজ্ঞাই জাতি ব্যৱস্থাক এক কঠোৰ আৰু অনমনীয় সামাজিক সংৰচনা হিচাপে গঢ়ি তোলে।

৭. সামাজিক অসমতা আৰু বৈষম্য:

জাতি ব্যৱস্থাৰ আন এক গুৰুত্বপূৰ্ণ বৈশিষ্ট্য হৈছে সামাজিক অসমতা আৰু বৈষম্য। জাতি ব্যৱস্থাত, উচ্চ জাতিৰ লোকসকলে নিম্ন জাতিৰ লোকসকলক সামাজিক, অৰ্থনৈতিক আৰু ৰাজনৈতিক ক্ষেত্ৰত শোষণ কৰে।

সামাজিক অসমতা আৰু বৈষম্যৰ বাবে জাতি ব্যৱস্থাত সামাজিক গতিশীলতা নাথাকে। উচ্চ জাতিৰ লোকসকলে নিম্ন জাতিৰ লোকসকলক সামাজিক,

অর্থনৈতিক আৰু ৰাজনৈতিক ক্ষেত্ৰত শোষণ কৰে, আৰু এই শোষণৰ ফলত নিম্ন জাতিৰ লোকসকলক সামাজিকভাৱে পিছপৰা ৰখা হয়। এই বৈষম্যই জাতি ব্যৱস্থাক

জাতি ব্যৱস্থাৰ বৈশিষ্ট্যসমূহে ইয়াক আন সামাজিক ব্যৱস্থাৰ পৰা পৃথক কৰে। জাতি ব্যৱস্থাৰ মৌলিক ধাৰণা, সামাজিক স্তৰীকৰণ, বৃত্তিৰ বিভাজন, সামাজিক আন্তঃক্ৰিয়া আদি বিভিন্ন দিশৰ পৰা বিশ্লেষণ কৰিলে দেখা যায় যে জাতি ব্যৱস্থা হৈছে এক জটিল আৰু বহুমুখী সামাজিক সংৰচনা। ইয়াৰ বৈশিষ্ট্যসমূহে সমাজত এক প্ৰকাৰৰ স্থিৰতা আৰু শৃংখলা প্ৰদান কৰে, কিন্তু ইয়ে সামাজিক অসমতা আৰু বৈষম্যকো সৃষ্টি কৰে। সেয়েহে, জাতি ব্যৱস্থাৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ আৰু ইয়াৰ সামাজিক প্ৰভাৱ সম্পৰ্কে সুস্পষ্ট ধাৰণা লাভ কৰাটো গুৰুত্বপূৰ্ণ।

জি. এছ. ঘূৰীৰ মতে জাতিৰ মূল বৈশিষ্ট্যসমূহ:

১. বিভাজিত সমাজ ব্যৱস্থা:

- ঘূৰীৰ মতে, ভাৰতীয় সমাজ বিভিন্ন ভাগ বা জাতিত বিভক্ত, যিবোৰ প্ৰকৃততে অন্তৰ্বিবাহী গোট। প্ৰতিটো জাতিৰ নিজা সামাজিক পৰিচয়, ৰীতি-নীতি আৰু পৰম্পৰা আছে।
- এই বিভাজনসমূহ এক স্তৰবদ্ধ ব্যৱস্থাত সজোৱা হৈছে, য'ত প্ৰতিটো জাতিৰ সমাজত এক নিৰ্দিষ্ট স্থান আছে।

২. স্তৰবদ্ধতা:

- বৰ্ণ প্ৰথা এক স্বাভাৱিক স্তৰবদ্ধ ব্যৱস্থা, য'ত ব্ৰাহ্মণসকল সৰ্বোচ্চ স্তৰত আৰু দলিতসকল (পূৰ্বতে "অস্পৃশ্য" বুলি কোৱা হৈছিল) সৰ্বনিম্ন স্তৰত থাকে। এই স্তৰবদ্ধতা কেৱল সামাজিক নহয়, ধাৰ্মিকো, কাৰণ ইয়াক হিন্দু ধৰ্মীয় গ্ৰন্থৰ দ্বাৰা ন্যায্যতা প্ৰদান কৰা হয়।

৩. সামাজিক মিলা-মিছাৰ ওপৰত নিষেধাজ্ঞা:

- ঘূৰীৰ মতে, বিভিন্ন জাতিৰ মাজত সামাজিক মিলা-মিছাৰ কঠোৰ নিয়ম আছে। এই নিয়মসমূহত একেলগে খোৱা-বোৱা, বিবাহ আৰু শাৰীৰিক স্পৰ্শৰ ওপৰত নিষেধাজ্ঞা অন্তৰ্ভুক্ত।
- এই নিষেধসমূহে বৰ্ণ প্ৰথাৰ মূল ভিত্তি হৈ থকা পবিত্ৰতা আৰু অশুচিতাৰ সীমা ৰক্ষা কৰাত সহায় কৰে।

৪. বৃত্তিগত বিশেষীকৰণ:

- প্ৰতিটো জাতি পৰম্পৰাগতভাৱে এক নিৰ্দিষ্ট বৃত্তিৰ সৈতে জড়িত। এই বৃত্তিগত বিশেষীকৰণ বংশানুক্ৰমিক, অৰ্থাৎ ব্যক্তিসকলে তেওঁলোকৰ জাতিৰ বৃত্তি অনুসৰণ কৰিবলৈ বাধ্য।
- এই বিশেষীকৰণে গাঁও বা সম্প্ৰদায়ৰ ভিতৰত বিভিন্ন জাতিৰ মাজত অৰ্থনৈতিক আন্তঃনিৰ্ভৰশীলতা সৃষ্টি কৰে।

৫. নাগৰিক আৰু ধাৰ্মিক সুবিধা আৰু অসুবিধা:

- ঘূৰীৰ মতে, বিভিন্ন জাতিৰ নাগৰিক আৰু ধাৰ্মিক সুবিধা আৰু অসুবিধা ভিন্ন। উচ্চ বৰ্ণৰ লোকসকলে অধিক সুবিধা উপভোগ কৰে, আনহাতে নিম্ন বৰ্ণৰ লোকসকল বিভিন্ন অসুবিধাৰ সন্মুখীন হয়।
- এই সুবিধা আৰু অসুবিধাসমূহ ধৰ্মীয় গ্ৰন্থ আৰু স্থানীয় ৰীতি-নীতিত সন্নিৱিষ্ট কৰা হৈছে।

৬. অন্তৰ্বিবাহ:

- জাতিৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ বৈশিষ্ট্য হৈছে অন্তৰ্বিবাহ, অৰ্থাৎ নিজৰ জাতিৰ ভিতৰত বিবাহ কৰা প্ৰথা। এই প্ৰথাই বিভিন্ন জাতিৰ মাজৰ সীমা ৰক্ষা কৰাত সহায় কৰে আৰু বৰ্ণ প্ৰথাৰ স্থায়িত্ব নিশ্চিত কৰে।
- অন্তৰ্বিবাহে জাতিৰ সামাজিক আৰু সাংস্কৃতিক পৰিচয়কো শক্তিশালী কৰে।

৭. সাংস্কৃতিক স্বকীয়তা:

- প্ৰতিটো জাতিৰ নিজা সাংস্কৃতিক অভ্যাস, ৰীতি-নীতি আৰু পৰম্পৰা আছে, যিয়ে ইয়াক অন্যান্য জাতিৰ পৰা পৃথক কৰে। এই সাংস্কৃতিক চিহ্নসমূহ জাতিৰ পৰিচয় আৰু ঐক্য ৰক্ষাৰ বাবে অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ।
- এই প্ৰথাসমূহ প্ৰজন্মৰ পিছত প্ৰজন্মলৈ হস্তান্তৰিত হয় আৰু পৰিবৰ্তনৰ প্ৰতি প্ৰতিৰোধী।

জি. এছ. ঘূৰীৰ জাতি ব্যৱস্থাৰ বিশ্লেষণে ভাৰতীয় সমাজৰ জটিল সামাজিক গঠনৰ এক সুস্পষ্ট দৃষ্টিভঙ্গী প্ৰদান কৰে। তেওঁৰ কৰ্মই বৰ্ণ প্ৰথাৰ কঠোৰ, স্তৰবদ্ধ আৰু বিভাজিত প্ৰকৃতিৰ ওপৰত আলোকপাত কৰে, যি কঠোৰ সামাজিক নিয়ম, বৃত্তিগত বিশেষীকৰণ আৰু অন্তৰ্বিবাহৰ জৰিয়তে বজাই ৰখা হয়। ঘূৰীৰ অন্তৰ্দৃষ্টিসমূহ ভাৰতৰ সামাজিক গাঁথনি অধ্যয়ন কৰা যিকোনো ব্যক্তিৰ বাবে এক মৌলিক ভেটি হৈ ৰয়।

জাতি ব্যৱস্থাৰ উৎপত্তি

জাতি ব্যৱস্থা হৈছে ভাৰতীয় সমাজৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ আৰু জটিল সামাজিক সংৰচনা। ইয়াৰ উৎপত্তি সম্পৰ্কে বিভিন্ন তত্ত্ব আৰু মতামত আগবঢ়োৱা হৈছে। জাতি ব্যৱস্থাৰ উৎপত্তিৰ বিষয়ে বুজিবলৈ ইতিহাস, ধৰ্ম, সমাজবিজ্ঞান আদি বিভিন্ন দিশৰ পৰা বিশ্লেষণ কৰাটো গুৰুত্বপূৰ্ণ। ইয়াৰ জৰিয়তে জাতি ব্যৱস্থাৰ মৌলিক ধাৰণা আৰু ইয়াৰ সামাজিক প্ৰভাৱ সম্পৰ্কে সুস্পষ্ট ধাৰণা লাভ কৰিব পাৰি।

ঐতিহাসিক পটভূমি:

জাতি ব্যৱস্থাৰ উৎপত্তি সম্পৰ্কে বুজিবলৈ প্ৰাচীন ভাৰতীয় সমাজৰ ইতিহাস অধ্যয়ন কৰাটো গুৰুত্বপূৰ্ণ। প্ৰাচীন ভাৰতীয় সমাজত জাতি ব্যৱস্থাৰ উৎপত্তি হৈছে আৰ্য্য আৰু অনাৰ্য্য সম্প্ৰদায়ৰ মাজত হোৱা সংঘৰ্ষৰ ফলত। আৰ্য্যসকলে ভাৰতত প্ৰৱেশ কৰি অনাৰ্য্য সম্প্ৰদায়ৰ সৈতে সংঘৰ্ষ কৰিছিল। এই সংঘৰ্ষৰ ফলত সমাজত এক নতুন সামাজিক সংৰচনাৰ সৃষ্টি হৈছিল, যাক পিছলৈ জাতি ব্যৱস্থা হিচাপে পৰিচিত হৈছিল।

আৰ্য্যসকলে নিজকে উচ্চ বংশৰ বুলি গণ্য কৰিছিল আৰু অনাৰ্য্য সম্প্ৰদায়ক নিম্ন বংশৰ বুলি গণ্য কৰিছিল। এই বিভাজনৰ ফলত সমাজত এক স্তৰীকৰণ ব্যৱস্থাৰ সৃষ্টি হৈছিল, য'ত আৰ্য্যসকলে উচ্চ স্থিতি লাভ কৰিছিল আৰু অনাৰ্য্য সম্প্ৰদায়ক নিম্ন স্থিতিত ৰখা হৈছিল। এই স্তৰীকৰণ ব্যৱস্থাই পিছলৈ জাতি ব্যৱস্থাৰ ৰূপ লৈছিল।

ধৰ্মীয় আৰু পৌৰাণিক তত্ত্ব:

ধৰ্মীয় আৰু পৌৰাণিক তত্ত্ব অনুসৰি, জাতি ব্যৱস্থাৰ উৎপত্তি হৈছে হিন্দু ধৰ্মৰ পৌৰাণিক কাহিনীৰ পৰা। হিন্দু ধৰ্মৰ বেদ আৰু পুৰাণত জাতি ব্যৱস্থাৰ উৎপত্তি সম্পৰ্কে বৰ্ণনা কৰা হৈছে। বেদত বৰ্ণাশ্ৰম ধৰ্মৰ উল্লেখ আছে, য'ত সমাজক চাৰিটা বৰ্ণত বিভক্ত কৰা হৈছে: ব্ৰাহ্মণ, ক্ষত্ৰিয়, বৈশ্য আৰু শূদ্ৰ।

পৌৰাণিক কাহিনী অনুসৰি, ব্ৰহ্মাই মানৱ সমাজক চাৰিটা বৰ্ণত বিভক্ত কৰিছিল। ব্ৰাহ্মণসকল ব্ৰহ্মাৰ মুখৰ পৰা, ক্ষত্ৰিয়সকল বাহুৰ পৰা, বৈশ্যসকল উৰুৰ পৰা আৰু শূদ্ৰসকল ভৰিৰ পৰা সৃষ্টি হৈছিল। এই বৰ্ণবিভাজনৰ ফলত সমাজত এক স্তৰীকৰণ ব্যৱস্থাৰ সৃষ্টি হৈছিল, য'ত ব্ৰাহ্মণসকলে উচ্চ স্থিতি লাভ কৰিছিল আৰু শূদ্ৰসকলে নিম্ন স্থিতিত ৰখা হৈছিল। এই বৰ্ণবিভাজনেই পিছলৈ জাতি ব্যৱস্থাৰ ৰূপ লৈছিল।

সামাজিক আৰু অৰ্থনৈতিক তত্ত্ব:

সামাজিক আৰু অৰ্থনৈতিক তত্ত্ব অনুসৰি, জাতি ব্যৱস্থাৰ উৎপত্তি হৈছে সামাজিক আৰু অৰ্থনৈতিক প্ৰয়োজনৰ ফলত। প্ৰাচীন ভাৰতীয় সমাজত বৃত্তিৰ ভিত্তিত সামাজিক বিভাজন হৈছিল। প্ৰতিটো বৃত্তিৰ বাবে এক নিৰ্দিষ্ট গোট

আছিল, যিয়ে সেই বৃত্তিৰ কাম কৰিছিল। এই বৃত্তিভিত্তিক গোটবোৰেই পিছলৈ জাতি হিচাপে পৰিচিত হৈছিল।

অৰ্থনৈতিক তত্ত্ব অনুসৰি, জাতি ব্যৱস্থাৰ উৎপত্তি হৈছে অৰ্থনৈতিক শোষণৰ ফলত। উচ্চ বৰ্ণৰ লোকসকলে নিম্ন বৰ্ণৰ লোকসকলক অৰ্থনৈতিকভাৱে শোষণ কৰিছিল। এই শোষণৰ ফলত নিম্ন বৰ্ণৰ লোকসকলক সামাজিক আৰু অৰ্থনৈতিকভাৱে পিছপৰা ৰখা হৈছিল। এই অৰ্থনৈতিক শোষণেই পিছলৈ জাতি ব্যৱস্থাৰ ৰূপ লৈছিল।

ৰাজনৈতিক তত্ত্ব:

ৰাজনৈতিক তত্ত্ব অনুসৰি, জাতি ব্যৱস্থাৰ উৎপত্তি হৈছে ৰাজনৈতিক প্ৰয়োজনৰ ফলত। প্ৰাচীন ভাৰতীয় ৰাজ্যবোৰত শাসক শ্ৰেণীয়ে সমাজক নিয়ন্ত্ৰণ কৰিবলৈ জাতি ব্যৱস্থাৰ সৃষ্টি কৰিছিল। এই ব্যৱস্থাৰ জৰিয়তে শাসক শ্ৰেণীয়ে সমাজক বিভিন্ন গোটত বিভক্ত কৰি তেওঁলোকৰ মাজত বিভাজন সৃষ্টি কৰিছিল।

ৰাজনৈতিক তত্ত্ব অনুসৰি, জাতি ব্যৱস্থাই শাসক শ্ৰেণীৰ শাসনক স্থায়ী ৰূপ দিছিল। উচ্চ বৰ্ণৰ লোকসকলে ৰাজনৈতিক ক্ষমতা আৰু প্ৰভাৱ উপভোগ কৰিছিল, আনহাতে নিম্ন বৰ্ণৰ লোকসকলক ৰাজনৈতিক ক্ষমতাৰ পৰা বঞ্চিত ৰখা হৈছিল। এই ৰাজনৈতিক নিয়ন্ত্ৰণেই পিছলৈ জাতি ব্যৱস্থাৰ ৰূপ লৈছিল।

সাংস্কৃতিক তত্ত্ব:

সাংস্কৃতিক তত্ত্ব অনুসৰি, জাতি ব্যৱস্থাৰ উৎপত্তি হৈছে সাংস্কৃতিক প্ৰয়োজনৰ ফলত। প্ৰাচীন ভাৰতীয় সমাজত বিভিন্ন সাংস্কৃতিক গোট আছিল, যিয়ে নিজৰ সংস্কৃতি আৰু পৰম্পৰা ৰক্ষা কৰিবলৈ জাতি ব্যৱস্থাৰ সৃষ্টি কৰিছিল। এই সাংস্কৃতিক গোটবোৰেই পিছলৈ জাতি হিচাপে পৰিচিত হৈছিল।

সাংস্কৃতিক তত্ত্ব অনুসৰি, জাতি ব্যৱস্থাই বিভিন্ন সাংস্কৃতিক গোটৰ মাজত বিভাজন সৃষ্টি কৰিছিল। প্ৰতিটো জাতিয়ে নিজৰ সংস্কৃতি আৰু পৰম্পৰা ৰক্ষা কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। এই সাংস্কৃতিক বিভাজনেই পিছলৈ জাতি ব্যৱস্থাৰ ৰূপ লৈছিল।

জাতি ব্যৱস্থাৰ উৎপত্তি সম্পৰ্কে বিভিন্ন তত্ত্ব আৰু মতামত আগবঢ়োৱা হৈছে। ইতিহাস, ধৰ্ম, সমাজবিজ্ঞান, অৰ্থনীতি, ৰাজনীতি আৰু সংস্কৃতি আদি বিভিন্ন দিশৰ পৰা জাতি ব্যৱস্থাৰ উৎপত্তিৰ বিষয়ে বিশ্লেষণ কৰাটো গুৰুত্বপূৰ্ণ। জাতি ব্যৱস্থাই ভাৰতীয় সমাজত এক গভীৰ আৰু জটিল সামাজিক সংৰচনা গঢ়ি তুলিছে, যি সমাজৰ প্ৰায় সকলো দিশতে প্ৰভাৱ পেলাইছে। সেয়েহে, জাতি ব্যৱস্থাৰ উৎপত্তি আৰু ইয়াৰ সামাজিক প্ৰভাৱ সম্পৰ্কে সুস্পষ্ট ধাৰণা লাভ কৰাটো গুৰুত্বপূৰ্ণ।

জাতি ব্যৱস্থাৰ প্ৰভাৱ:

জাতি ব্যৱস্থাই ভাৰতীয় সমাজত এক গভীৰ আৰু বহুমুখী প্ৰভাৱ পেলাইছে। ইয়াৰ প্ৰভাৱ সামাজিক, অৰ্থনৈতিক, ৰাজনৈতিক, সাংস্কৃতিক আৰু ধাৰ্মিক দিশত দেখা পোৱা যায়। জাতি ব্যৱস্থাই ভাৰতীয় সমাজক এক বিশেষ ৰূপ দান কৰিছে, যাৰ প্ৰভাৱ আজিও প্ৰবল। তলত জাতি ব্যৱস্থাৰ বিভিন্ন দিশত প্ৰভাৱসমূহ বিশদভাৱে আলোচনা কৰা হ'ল:

১. সামাজিক স্তৰীকৰণ:

জাতি ব্যৱস্থাই ভাৰতীয় সমাজক বেলেগ বেলেগ স্তৰত বিভক্ত কৰিছে। ইয়ে সমাজক উচ্চ আৰু নিম্ন বৰ্ণত বিভক্ত কৰি এক অনমনীয় সামাজিক স্তৰীকৰণ সৃষ্টি কৰিছে। উচ্চ বৰ্ণৰ লোকসকলক সমাজত অধিক মৰ্যাদা আৰু সুবিধা প্ৰদান কৰা হৈছে, আনহাতে নিম্ন বৰ্ণৰ লোকসকলক সামাজিকভাৱে হেয় প্ৰতিপন্ন কৰা হৈছে। এই স্তৰীকৰণে সামাজিক গতিশীলতাক সীমিত কৰিছে আৰু ব্যক্তিৰ সামাজিক স্থিতি সাধাৰণতে জন্মগতভাৱে নিৰ্ধাৰিত হয়।

২. বৃত্তিৰ বিভাজন:

জাতি ব্যৱস্থাই বৃত্তিকো বৰ্ণভিত্তিকভাৱে বিভক্ত কৰিছে। প্ৰতিটো বৰ্ণৰ বাবে একোটা নিৰ্দিষ্ট বৃত্তি নিৰ্ধাৰিত হৈছে। উদাহৰণস্বৰূপে, ব্ৰাহ্মণসকলক পুৰোহিতৰ কাম, ক্ষত্ৰিয়সকলক ৰক্ষাৰ কাম, বৈশ্যসকলক বাণিজ্য আৰু শূদ্ৰসকলক সেৱাৰ কামত নিয়োজিত কৰা হৈছে। এই বৃত্তিগত বিভাজনে ব্যক্তিৰ বৃত্তিগত পছন্দক সীমিত কৰিছে আৰু সামাজিক অসমতা বৃদ্ধি কৰিছে।

৩. বিবাহ ব্যৱস্থা:

জাতি ব্যৱস্থাই ভাৰতীয় বিবাহ ব্যৱস্থাতো গভীৰ প্ৰভাৱ পেলাইছে। সাধাৰণতে একোটা বৰ্ণ বা জাতিৰ ভিতৰতহে বিবাহ প্ৰচলিত। ইয়াক অন্তৰ্বৰ্ণ বিবাহ বুলি কোৱা হয়। এই ব্যৱস্থাই সামাজিক একতাক সুদৃঢ় কৰিলেও ইয়ে সামাজিক বিভাজনকো স্থায়ী ৰূপ দিছে। বৰ্ণ বা জাতিৰ বাহিৰত বিবাহ কৰাটো সমাজত বাধাগ্ৰস্ত হৈ আহিছে।

৪. ধৰ্মীয় আচাৰ-ব্যৱহাৰ:

জাতি ব্যৱস্থাই ধৰ্মীয় আচাৰ-ব্যৱহাৰতো প্ৰভাৱ পেলাইছে। উচ্চ বৰ্ণৰ লোকসকলক ধৰ্মীয় আচাৰ-অনুষ্ঠানত অগ্ৰাধিকাৰ দিয়া হৈছে। উদাহৰণস্বৰূপে, ব্ৰাহ্মণসকলক ধৰ্মীয় অনুষ্ঠানৰ নেতৃত্ব দিয়া হৈছে, আনহাতে নিম্ন বৰ্ণৰ লোকসকলক বহুতো ধৰ্মীয় কাম-কাজৰ পৰা বঞ্চিত কৰা হৈছে। ইয়ে ধৰ্মীয় বৈষম্যকো সৃষ্টি কৰিছে।

৫. সামাজিক স্থিৰতা আৰু শৃংখলা:

জাতি ব্যৱস্থাই সমাজত এক প্ৰকাৰৰ স্থিৰতা আৰু শৃংখলা প্ৰদান কৰিছে। ইয়ে সমাজক এক নিৰ্দিষ্ট নিয়ম-কানুনৰ দ্বাৰা পৰিচালিত কৰিছে, যাৰ ফলত সমাজত এক প্ৰকাৰৰ শান্তি আৰু স্থিৰতা বৰ্তি থাকিছে। কিন্তু এই স্থিৰতা অসমতা আৰু বৈষম্যৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত হৈ আছে।

৬. সামাজিক অসমতা আৰু বৈষম্য:

জাতি ব্যৱস্থাই সমাজত অসমতা আৰু বৈষম্য সৃষ্টি কৰিছে। উচ্চ বৰ্ণৰ লোকসকলক সমাজত অধিক সুবিধা আৰু মৰ্যাদা দিয়া হৈছে, আনহাতে নিম্ন বৰ্ণৰ লোকসকলক সামাজিক, অৰ্থনৈতিক আৰু ৰাজনৈতিকভাৱে পিছপেলাই ৰখা হৈছে। ইয়ে দলিত আৰু পিছপৰা শ্ৰেণীৰ লোকসকলক বিভিন্ন ধৰণৰ শোষণ আৰু অত্যাচাৰৰ সন্মুখীন হ'বলগীয়া হৈছে।

৭. ৰাজনৈতিক প্ৰভাৱ:

জাতি ব্যৱস্থাই ভাৰতীয় ৰাজনীতিতো প্ৰভাৱ পেলাইছে। ৰাজনৈতিক দলসমূহে সাধাৰণতে বৰ্ণভিত্তিক ভোট বেংকৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে। ইয়ে ৰাজনৈতিক প্ৰতিনিধিত্বত অসমতা সৃষ্টি কৰিছে। উচ্চ বৰ্ণৰ লোকসকলক ৰাজনৈতিক ক্ষেত্ৰত অধিক প্ৰতিনিধিত্ব দিয়া হৈছে, আনহাতে নিম্ন বৰ্ণৰ লোকসকলক ৰাজনৈতিকভাৱে পিছপেলাই ৰখা হৈছে।

৮. সাংস্কৃতিক প্ৰভাৱ:

জাতি ব্যৱস্থাই ভাৰতীয় সংস্কৃতিতো গভীৰ প্ৰভাৱ পেলাইছে। ইয়ে সাহিত্য, কলা, নৃত্য, সংগীত আদি বিভিন্ন সাংস্কৃতিক দিশত বৰ্ণভিত্তিক বিভাজন সৃষ্টি কৰিছে। উচ্চ বৰ্ণৰ লোকসকলক সাংস্কৃতিক ক্ষেত্ৰত অধিক সুবিধা দিয়া হৈছে, আনহাতে নিম্ন বৰ্ণৰ লোকসকলৰ সাংস্কৃতিক পৰম্পৰাক হেয় প্ৰতিপন্ন কৰা হৈছে।

৯. অৰ্থনৈতিক প্ৰভাৱ:

জাতি ব্যৱস্থাই অৰ্থনৈতিক ক্ষেত্ৰতো প্ৰভাৱ পেলাইছে। উচ্চ বৰ্ণৰ লোকসকলক অৰ্থনৈতিকভাৱে সুবিধা প্ৰদান কৰা হৈছে, আনহাতে নিম্ন বৰ্ণৰ লোকসকলক অৰ্থনৈতিকভাৱে পিছপেলাই ৰখা হৈছে। ইয়ে দৰিদ্ৰতা আৰু অৰ্থনৈতিক অসমতা বৃদ্ধি কৰিছে।

১০. মনস্তাত্ত্বিক প্ৰভাৱ:

জাতি ব্যৱস্থাই মানুহৰ মনস্তত্ত্বতো প্ৰভাৱ পেলাইছে। উচ্চ বৰ্ণৰ লোকসকলে নিজকে শ্ৰেষ্ঠ বুলি গণ্য কৰে, আনহাতে নিম্ন বৰ্ণৰ লোকসকলে নিজকে হীন বুলি ভাবে। ইয়ে সমাজত এক প্ৰকাৰৰ মানসিক দাসত্ব সৃষ্টি কৰিছে।

জাতি ব্যৱস্থাই ভাৰতীয় সমাজত এক গভীৰ আৰু বহুমুখী প্ৰভাৱ পেলাইছে। ইয়ে সমাজক এক প্ৰকাৰৰ স্থিৰতা আৰু শৃংখলা প্ৰদান কৰিলেও ইয়ে সামাজিক

অসমতা, বৈষম্য আৰু শোষণকো সৃষ্টি কৰিছে। বৰ্তমান সময়ত জাতি ব্যৱস্থাৰ কঠোৰতা কিছু পৰিমাণে শিথিল হৈছে, কিন্তু ইয়াৰ প্ৰভাৱ আজিও ভাৰতীয় সমাজত প্ৰবলভাৱে বিৰাজমান।

জাতি ব্যৱস্থাৰ সমস্যা:

জাতি ব্যৱস্থাই ভাৰতীয় সমাজত বহুতো গুৰুতৰ সমস্যাৰ সৃষ্টি কৰিছে। এই ব্যৱস্থাই সমাজক বিভক্ত কৰি এক গভীৰ অসমতা আৰু বৈষম্যৰ সৃষ্টি কৰিছে, যাৰ প্ৰভাৱ আজিও সমাজৰ বিভিন্ন স্তৰত দেখা যায়। তলত জাতি ব্যৱস্থাৰ দ্বাৰা সৃষ্টি হোৱা সমস্যাসমূহৰ বিষয়ে বিশদভাৱে আলোচনা কৰা হ'ল:

১. সামাজিক অসমতা:

জাতি ব্যৱস্থাই সমাজক উচ্চ আৰু নিম্ন বৰ্ণত বিভক্ত কৰি এক অনমনীয় সামাজিক স্তৰীকৰণ সৃষ্টি কৰিছে। ইয়ে উচ্চ বৰ্ণৰ লোকসকলক সমাজত অধিক মৰ্যাদা আৰু সুবিধা প্ৰদান কৰিছে, আনহাতে নিম্ন বৰ্ণৰ লোকসকলক সামাজিকভাৱে হেয় প্ৰতিপন্ন কৰিছে। এই অসমতাই নিম্ন জাতিৰ লোকসকলক সমাজৰ মূলস্ৰোতৰ পৰা আঁতৰাই ৰাখিছে, যাৰ ফলত তেওঁলোক সামাজিকভাৱে পিছপৰা হৈ আছে।

২. বৈষম্য:

জাতি ব্যৱস্থাই সমাজত এক গভীৰ বৈষম্যৰ সৃষ্টি কৰিছে। উচ্চ বৰ্ণৰ লোকসকলক শিক্ষা, চাকৰি, স্বাস্থ্য সেৱা আদি ক্ষেত্ৰত অগ্ৰাধিকাৰ দিয়া হয়, আনহাতে নিম্ন বৰ্ণৰ লোকসকলক এই সুবিধাসমূহৰ পৰা বঞ্চিত কৰা হয়। এই বৈষম্য কেৱল সামাজিক ক্ষেত্ৰতেই নহয়, অৰ্থনৈতিক আৰু ৰাজনৈতিক ক্ষেত্ৰতো দেখা যায়।

৩. অস্পৃশ্যতা:

অস্পৃশ্যতা হৈছে জাতি ব্যৱস্থাৰ এক ভয়াবহ সমস্যা। নিম্ন জাতিৰ লোকসকলক অস্পৃশ্য বুলি গণ্য কৰি তেওঁলোকৰ সৈতে সামাজিক মিলা-মিছা, খোৱা-বোৱা আদি কৰাত বাধা আৰোপ কৰা হয়। ইয়ে নিম্ন জাতিৰ লোকসকলক মানৱীয় মৰ্যাদাৰ পৰা বঞ্চিত কৰিছে আৰু তেওঁলোকক সমাজৰ পৰা এক প্ৰকাৰৰ বিচ্ছিন্নতাৰ জীৱন যাপন কৰিবলৈ বাধ্য কৰিছে।

৪. অৰ্থনৈতিক পিছপৰা অৱস্থা:

জাতি ব্যৱস্থাই নিম্ন জাতিৰ লোকসকলক অৰ্থনৈতিকভাৱে পিছপৰা ৰাখিছে। উচ্চ বৰ্ণৰ লোকসকলক অৰ্থনৈতিক সুবিধা আৰু সম্পদৰ ওপৰত নিয়ন্ত্ৰণ দিয়া হৈছে, আনহাতে নিম্ন বৰ্ণৰ লোকসকলক সাধাৰণতে দৰিদ্ৰ আৰু অসহায় অৱস্থাত ৰখা হৈছে। ইয়াৰ ফলত তেওঁলোকৰ জীৱন-জাপনৰ মানদণ্ড নিম্ন হৈ থাকে আৰু তেওঁলোকে অৰ্থনৈতিক উন্নতিৰ সুবিধা পোৱাত বাধাগ্ৰস্ত হয়।

৫. ৰাজনৈতিক প্ৰতিনিধিত্বৰ অভাৱ:

জাতি ব্যৱস্থাই ৰাজনৈতিক ক্ষেত্ৰতো নিম্ন জাতিৰ লোকসকলক পিছপৰা ৰাখিছে। উচ্চ বৰ্ণৰ লোকসকলক ৰাজনৈতিক ক্ষমতা আৰু প্ৰতিনিধিত্বৰ সুবিধা দিয়া হয়, আনহাতে নিম্ন বৰ্ণৰ লোকসকলক ৰাজনৈতিকভাৱে প্ৰাণীকৰণ কৰা হয়। ইয়াৰ ফলত তেওঁলোকৰ সমস্যা আৰু প্ৰয়োজনসমূহ ৰাজনৈতিক স্তৰত উপেক্ষিত হৈ থাকে।

৬. শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত বৈষম্য:

জাতি ব্যৱস্থাই শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰতো বৈষম্য সৃষ্টি কৰিছে। উচ্চ বৰ্ণৰ লোকসকলক শিক্ষাৰ সুবিধা প্ৰদান কৰা হয়, আনহাতে নিম্ন বৰ্ণৰ লোকসকলক শিক্ষাৰ পৰা বঞ্চিত কৰা হয়। ইয়াৰ ফলত নিম্ন জাতিৰ লোকসকলৰ মাজত শিক্ষাৰ হাৰ নিম্ন হৈ থাকে, যাৰ ফলত তেওঁলোকে চাকৰি আৰু অন্যান্য সুবিধা পোৱাত বাধাগ্ৰস্ত হয়।

৭. সাংস্কৃতিক বৈষম্য:

জাতি ব্যৱস্থাই সাংস্কৃতিক ক্ষেত্ৰতো বৈষম্য সৃষ্টি কৰিছে। উচ্চ বৰ্ণৰ লোকসকলৰ সাংস্কৃতিক পৰম্পৰাক অগ্ৰাধিকাৰ দিয়া হয়, আনহাতে নিম্ন বৰ্ণৰ লোকসকলৰ সাংস্কৃতিক পৰম্পৰাক হেয় প্ৰতিপন্ন কৰা হয়। ইয়ে নিম্ন জাতিৰ লোকসকলক সাংস্কৃতিকভাৱেও পিছপৰা ৰাখিছে।

৮. মনস্তাত্ত্বিক প্ৰভাৱ:

জাতি ব্যৱস্থাই নিম্ন জাতিৰ লোকসকলৰ মনস্তত্ত্বতো নেতিবাচক প্ৰভাৱ পেলাইছে। তেওঁলোকে নিজকে সমাজত হীন আৰু নিম্নস্তৰৰ বুলি ভাবিবলৈ বাধ্য হয়, যাৰ ফলত তেওঁলোকৰ আত্মবিশ্বাস আৰু আত্মমৰ্যাদাবোধ ক্ষুণ্ণ হয়। ইয়ে তেওঁলোকক সামাজিক আৰু অৰ্থনৈতিক উন্নতিৰ পথত বাধাৰ সৃষ্টি কৰে।

৯. ধৰ্মীয় বৈষম্য:

জাতি ব্যৱস্থাই ধৰ্মীয় ক্ষেত্ৰতো বৈষম্য সৃষ্টি কৰিছে। উচ্চ বৰ্ণৰ লোকসকলক ধৰ্মীয় আচাৰ-অনুষ্ঠানত অগ্ৰাধিকাৰ দিয়া হয়, আনহাতে নিম্ন বৰ্ণৰ লোকসকলক বহুতো ধৰ্মীয় কাম-কাজৰ পৰা বঞ্চিত কৰা হয়। ইয়ে ধৰ্মীয় ক্ষেত্ৰতো এক গভীৰ বৈষম্যৰ সৃষ্টি কৰিছে।

১০. সামাজিক সংঘৰ্ষ:

জাতি ব্যৱস্থাই সমাজত সংঘৰ্ষৰ সৃষ্টি কৰিছে। উচ্চ আৰু নিম্ন বৰ্ণৰ মাজত প্ৰায়েই সংঘৰ্ষৰ সৃষ্টি হয়, যাৰ ফলত সামাজিক শান্তি আৰু স্থিৰতা বিঘ্নিত হয়। ইয়ে সমাজত এক প্ৰকাৰৰ বিভেদৰ সৃষ্টি কৰিছে।

জাতি ব্যৱস্থাই ভাৰতীয় সমাজত এক গভীৰ আৰু বহুমুখী সমস্যাৰ সৃষ্টি কৰিছে। ইয়ে সামাজিক অসমতা, বৈষম্য, অস্পৃশ্যতা আদি সমস্যাৰ সৃষ্টি কৰি নিম্ন জাতিৰ লোকসকলক সামাজিক, অৰ্থনৈতিক আৰু ৰাজনৈতিক ক্ষেত্ৰত পিছপৰা ৰাখিছে। যদিও স্বাধীনতাৰ পিছত সংবিধানৰ জৰিয়তে জাতি বৈষম্য দূৰ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰা হৈছে, তথাপিও জাতি ব্যৱস্থাৰ প্ৰভাৱ আজিও ভাৰতীয় সমাজত প্ৰবলভাৱে বিৰাজমান।

জাতি ব্যৱস্থাৰ পৰিৱৰ্তন:

ভাৰতীয় সমাজত জাতি ব্যৱস্থা এক গভীৰ আৰু জটিল সামাজিক প্ৰথা হিচাপে বিদ্যমান। ইয়াৰ উৎপত্তি প্ৰাচীন কালৰ পৰাই আৰু ইয়াৰ প্ৰভাৱ সমাজৰ প্ৰায় সকলো দিশতে দেখা যায়। সময়ৰ সৈতে জাতি ব্যৱস্থাত বহুতো পৰিৱৰ্তন হৈছে, বিশেষকৈ শিক্ষা, চাকৰি, ৰাজনীতি আদি ক্ষেত্ৰত। আইনৰ প্ৰৱৰ্তন আৰু প্ৰসাৰৰ জৰিয়তে জাতি বৈষম্য আৰু অস্পৃশ্যতাৰ বিৰুদ্ধে যুঁজ দিয়া হৈছে। কিন্তু উচ্চ জাতিৰ লোকসকলে এতিয়াও এক সুবিধাজনক স্থিতি উপভোগ কৰে আৰু

কিছুমান সামাজিক ক্ষেত্ৰত আনৰ ওপৰত প্ৰভাৱ পেলায়। এই পৰিৱৰ্তনসমূহৰ বিষয়ে বিশদভাৱে আলোচনা কৰা হ'ব।

শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত পৰিৱৰ্তন:

শিক্ষাই জাতি ব্যৱস্থাত গুৰুত্বপূৰ্ণ পৰিৱৰ্তন আনিছে। প্ৰাচীন কালত শিক্ষা কেৱল উচ্চ জাতিৰ লোকসকলৰ বাবেহে আছিল। ব্ৰাহ্মণসকলে শিক্ষা আৰু জ্ঞানৰ একচেতীয়া অধিকাৰ কৰিছিল। কিন্তু বৰ্তমান সময়ত শিক্ষা সকলোৰে বাবে উন্মুক্ত হৈছে। চৰকাৰী আৰু বেচৰকাৰী সংস্থাসমূহে নিম্ন জাতিৰ লোকসকলক শিক্ষাৰ সুবিধা প্ৰদান কৰিছে। বিভিন্ন আঁচনি আৰু অনুদানৰ জৰিয়তে নিম্ন জাতিৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত সহায় কৰা হৈছে।

শিক্ষাৰ প্ৰসাৰৰ ফলত নিম্ন জাতিৰ লোকসকলে নিজৰ স্থিতি উন্নত কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। তেওঁলোকে উচ্চ শিক্ষা গ্ৰহণ কৰি চাকৰিৰ ক্ষেত্ৰত আগবাঢ়িবলৈ সক্ষম হৈছে। শিক্ষাই তেওঁলোকক সামাজিক আৰু অৰ্থনৈতিকভাৱে স্বাৱলম্বী হ'বলৈ সুযোগ প্ৰদান কৰিছে। কিন্তু উচ্চ জাতিৰ লোকসকলে এতিয়াও শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত এক সুবিধাজনক স্থিতি উপভোগ কৰে। তেওঁলোকে উন্নত মানৰ শিক্ষানুষ্ঠানত প্ৰৱেশ কৰিবলৈ সুবিধা পায় আৰু ইয়াৰ ফলত তেওঁলোকে চাকৰিৰ ক্ষেত্ৰত আগবাঢ়িবলৈ সক্ষম হয়।

চাকৰিৰ ক্ষেত্ৰত পৰিৱৰ্তন:

চাকৰিৰ ক্ষেত্ৰতো জাতি ব্যৱস্থাত পৰিৱৰ্তন হৈছে। প্ৰাচীন কালত বৃত্তিৰ বিভাজন জাতিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল আছিল। ব্ৰাহ্মণসকলে পুৰোহিতৰ কাম কৰিছিল, ক্ষত্ৰিয়সকলে ৰাজকীয় আৰু সামৰিক কাম কৰিছিল, বৈশ্যসকলে বাণিজ্য কৰিছিল আৰু শূদ্ৰসকলে শাৰীৰিক শ্ৰমৰ কাম কৰিছিল। কিন্তু বৰ্তমান সময়ত এই ব্যৱস্থা সলনি হৈছে।

চৰকাৰী আৰু বেচৰকাৰী সংস্থাসমূহে নিম্ন জাতিৰ লোকসকলক চাকৰিৰ ক্ষেত্ৰত সংৰক্ষণৰ ব্যৱস্থা কৰিছে। ইয়াৰ ফলত নিম্ন জাতিৰ লোকসকলে চাকৰিৰ ক্ষেত্ৰত আগবাঢ়িবলৈ সুযোগ পাইছে। তেওঁলোকে বিভিন্ন চৰকাৰী আৰু বেচৰকাৰী সংস্থাত চাকৰি কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। কিন্তু উচ্চ জাতিৰ লোকসকলে এতিয়াও চাকৰিৰ ক্ষেত্ৰত এক সুবিধাজনক স্থিতি উপভোগ কৰে। তেওঁলোকে উন্নত মানৰ চাকৰিৰ সুযোগ পায় আৰু ইয়াৰ ফলত তেওঁলোকে অৰ্থনৈতিকভাৱে স্বাৱলম্বী হ'বলৈ সক্ষম হয়।

ৰাজনীতিৰ ক্ষেত্ৰত পৰিৱৰ্তন:

ৰাজনীতিৰ ক্ষেত্ৰতো জাতি ব্যৱস্থাত পৰিৱৰ্তন হৈছে। প্ৰাচীন কালত ৰাজনীতি উচ্চ জাতিৰ লোকসকলৰ বাবেহে আছিল। কিন্তু বৰ্তমান সময়ত ৰাজনীতি সকলোৰে বাবে উন্মুক্ত হৈছে। নিম্ন জাতিৰ লোকসকলে ৰাজনীতিত সক্ৰিয়ভাৱে অংশগ্ৰহণ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে।

ৰাজনীতিত নিম্ন জাতিৰ লোকসকলৰ অংশগ্ৰহণৰ ফলত তেওঁলোকে নিজৰ অধিকাৰৰ বাবে যুঁজ দিবলৈ সক্ষম হৈছে। তেওঁলোকে ৰাজনৈতিক দল গঠন কৰি নিজৰ স্বাৰ্থ ৰক্ষা কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। কিন্তু উচ্চ জাতিৰ লোকসকলে এতিয়াও ৰাজনীতিৰ ক্ষেত্ৰত এক সুবিধাজনক স্থিতি উপভোগ কৰে। তেওঁলোকে ৰাজনৈতিক দলত নেতৃত্বৰ স্থান দখল কৰে আৰু ইয়াৰ ফলত তেওঁলোকে ৰাজনৈতিক ক্ষেত্ৰত প্ৰভাৱ পেলাবলৈ সক্ষম হয়।

আইনৰ প্ৰৱৰ্তন আৰু প্ৰসাৰ:

জাতি বৈষম্য আৰু অস্পৃশ্যতাৰ বিৰুদ্ধে যুঁজ দিবলৈ চৰকাৰে বিভিন্ন আইন প্ৰৱৰ্তন কৰিছে। ভাৰতীয় সংবিধানে জাতি বৈষম্য আৰু অস্পৃশ্যতা নিষিদ্ধ কৰিছে। অস্পৃশ্যতা বিলোপ আইন, ১৯৫৫ৰ জৰিয়তে অস্পৃশ্যতাৰ বিৰুদ্ধে কঠোৰ ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰা হৈছে।

আইনৰ প্ৰৱৰ্তন আৰু প্ৰসাৰৰ ফলত নিম্ন জাতিৰ লোকসকলে নিজৰ অধিকাৰৰ বাবে যুঁজ দিবলৈ সক্ষম হৈছে। তেওঁলোকে আইনী সহায় লৈ জাতি বৈষম্য আৰু অস্পৃশ্যতাৰ বিৰুদ্ধে যুঁজ দিবলৈ সক্ষম হৈছে। কিন্তু উচ্চ জাতিৰ লোকসকলে এতিয়াও কিছুমান সামাজিক ক্ষেত্ৰত আনৰ ওপৰত প্ৰভাৱ পেলায়। তেওঁলোকে আইনী ব্যৱস্থাৰ ফাঁকি দি জাতি বৈষম্য আৰু অস্পৃশ্যতাৰ প্ৰথা চলাই ৰাখিবলৈ চেষ্টা কৰে।

সামাজিক ক্ষেত্ৰত পৰিৱৰ্তন:

সামাজিক ক্ষেত্ৰতো জাতি ব্যৱস্থাত পৰিৱৰ্তন হৈছে। প্ৰাচীন কালত সামাজিক মিথস্ক্ৰিয়া জাতিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল আছিল। উচ্চ জাতিৰ লোকসকলে নিম্ন জাতিৰ লোকসকলৰ সৈতে সামাজিক মিথস্ক্ৰিয়া কৰিব নোৱাৰিছিল। কিন্তু বৰ্তমান সময়ত এই ব্যৱস্থা সলনি হৈছে।

শিক্ষা, চাকৰি, ৰাজনীতি আদি ক্ষেত্ৰত জাতিৰ প্ৰভাৱ কমি অহাৰ ফলত সামাজিক মিথস্ক্ৰিয়াতো পৰিৱৰ্তন হৈছে। উচ্চ আৰু নিম্ন জাতিৰ লোকসকলে একেলগে কাম কৰিবলৈ আৰু সামাজিক মিথস্ক্ৰিয়া কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। কিন্তু উচ্চ জাতিৰ লোকসকলে এতিয়াও কিছুমান সামাজিক ক্ষেত্ৰত আনৰ ওপৰত প্ৰভাৱ পেলায়। তেওঁলোকে সামাজিক মিথস্ক্ৰিয়াত উচ্চ স্থিতি উপভোগ কৰে আৰু নিম্ন জাতিৰ লোকসকলক সামাজিকভাৱে পিছপৰা ৰাখিবলৈ চেষ্টা কৰে।

অৰ্থনৈতিক ক্ষেত্ৰত পৰিৱৰ্তন:

অৰ্থনৈতিক ক্ষেত্ৰতো জাতি ব্যৱস্থাত পৰিৱৰ্তন হৈছে। প্ৰাচীন কালত অৰ্থনৈতিক ব্যৱস্থা জাতিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল আছিল। উচ্চ জাতিৰ লোকসকলে অৰ্থনৈতিকভাৱে সুবিধাজনক স্থিতি উপভোগ কৰিছিল। কিন্তু বৰ্তমান সময়ত এই ব্যৱস্থা সলনি হৈছে।

চৰকাৰী আৰু বেচৰকাৰী সংস্থাসমূহে নিম্ন জাতিৰ লোকসকলক অৰ্থনৈতিক সুবিধা প্ৰদান কৰিছে। বিভিন্ন আঁচনি আৰু অনুদানৰ জৰিয়তে নিম্ন জাতিৰ লোকসকলক অৰ্থনৈতিকভাৱে স্বাৱলম্বী হ'বলৈ সুযোগ প্ৰদান কৰা হৈছে। কিন্তু উচ্চ জাতিৰ লোকসকলে এতিয়াও অৰ্থনৈতিক ক্ষেত্ৰত এক সুবিধাজনক স্থিতি উপভোগ কৰে। তেওঁলোকে উন্নত মানৰ চাকৰি আৰু ব্যৱসায়ৰ সুযোগ পায় আৰু ইয়াৰ ফলত তেওঁলোকে অৰ্থনৈতিকভাৱে স্বাৱলম্বী হ'বলৈ সক্ষম হয়।

জাতি ব্যৱস্থা ভাৰতীয় সমাজৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ অংগ। ইয়ে সমাজত এক প্ৰকাৰৰ স্থিৰতা আৰু শৃংখলা প্ৰদান কৰিছে, কিন্তু ইয়ে সামাজিক অসমতা আৰু বৈষম্যকো সৃষ্টি কৰিছে। বৰ্তমান সময়ত জাতি ব্যৱস্থাত বহুতো পৰিৱৰ্তন হৈছে, কিন্তু ইয়াৰ প্ৰভাৱ সম্পূৰ্ণৰূপে আঁতৰোৱা হোৱা নাই। ভাৰতীয় সমাজত জাতি ব্যৱস্থাৰ প্ৰভাৱ সম্পূৰ্ণৰূপে আঁতৰাবলৈ আৰু বহুতো সংস্কাৰমূলক ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰাৰ প্ৰয়োজন। শিক্ষা, চাকৰি, ৰাজনীতি আদি ক্ষেত্ৰত জাতিৰ প্ৰভাৱ কমি অহাৰ লগে লগে সামাজিক, অৰ্থনৈতিক আৰু ৰাজনৈতিক ক্ষেত্ৰত সমতা স্থাপন কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিব লাগে। উচ্চ জাতিৰ লোকসকলে এতিয়াও কিছুমান সামাজিক ক্ষেত্ৰত আনৰ ওপৰত প্ৰভাৱ পেলায়, সেয়েহে এই সমস্যাৰ সমাধানৰ বাবে সমাজৰ সকলো শ্ৰেণীৰ লোকসকলে একগোট হৈ যুঁজ দিব লাগে।

সমাধানৰ পথ:

১. **শিক্ষাৰ প্ৰসাৰ:** শিক্ষাৰ প্ৰসাৰৰ জৰিয়তে নিম্ন জাতিৰ লোকসকলক অধিক সুবিধা প্ৰদান কৰিব লাগে। বিশেষকৈ গ্ৰাম্য অঞ্চলত শিক্ষাৰ প্ৰসাৰ ঘটোৱাটো অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ।

২. **চাকৰিৰ সুবিধা:** চাকৰিৰ ক্ষেত্ৰত নিম্ন জাতিৰ লোকসকলক অধিক সুবিধা প্ৰদান কৰিব লাগে। সংৰক্ষণৰ ব্যৱস্থা অধিক কাৰ্যকৰী কৰিব লাগে।

৩. **ৰাজনৈতিক সক্ৰিয়তা:** ৰাজনীতিত নিম্ন জাতিৰ লোকসকলৰ অংশগ্ৰহণ বৃদ্ধি কৰিব লাগে। তেওঁলোকক ৰাজনৈতিক দলত নেতৃত্বৰ সুযোগ প্ৰদান কৰিব লাগে।

৪. **আইনী ব্যৱস্থা:** জাতি বৈষম্য আৰু অস্পৃশ্যতাৰ বিৰুদ্ধে কঠোৰ আইনী ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰিব লাগে। আইনী ব্যৱস্থাৰ ফাঁকি দিয়া ব্যক্তিসকলক কঠোৰ শাস্তি প্ৰদান কৰিব লাগে।

৫. **সামাজিক সচেতনতা:** সমাজত জাতি বৈষম্য আৰু অস্পৃশ্যতাৰ বিৰুদ্ধে সচেতনতা বৃদ্ধি কৰিব লাগে। সামাজিক মিথস্ক্ৰিয়া বৃদ্ধি কৰিব লাগে।

৬. **অৰ্থনৈতিক উন্নয়ন:** নিম্ন জাতিৰ লোকসকলক অৰ্থনৈতিকভাৱে স্বাৱলম্বী হ'বলৈ সুবিধা প্ৰদান কৰিব লাগে। বিভিন্ন আঁচনি আৰু অনুদানৰ জৰিয়তে তেওঁলোকক সহায় কৰিব লাগে।

জাতি ব্যৱস্থাৰ পৰিৱৰ্তন এক জটিল আৰু দীৰ্ঘম্যাদী প্ৰক্ৰিয়া। ইয়াৰ বাবে সমাজৰ সকলো শ্ৰেণীৰ লোকসকলৰ একগোট হৈ যুঁজ দিয়াৰ প্ৰয়োজন। শিক্ষা, চাকৰি, ৰাজনীতি আদি ক্ষেত্ৰত সমতা স্থাপন কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিব লাগে। উচ্চ জাতিৰ লোকসকলেও নিম্ন জাতিৰ লোকসকলৰ প্ৰতি সহানুভূতিশীল হ'ব লাগে আৰু তেওঁলোকক সমান সুবিধা প্ৰদান কৰিব লাগে। জাতি ব্যৱস্থাৰ প্ৰভাৱ সম্পূৰ্ণৰূপে আঁতৰাবলৈ হ'লে সমাজৰ সকলো শ্ৰেণীৰ লোকসকলে একগোট হৈ কাম কৰিব লাগে।